తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణే తృతీయాష్టకే చతుర్థః ప్రపాఠకః

॥పురుషమేధః॥

హరిః ఓమ్॥ బ్రహ్మణే బ్రాహ్మణమాలభతే। క్షత్త్రాయ రాజన్యమ్। మరుద్భ్యో వైశ్యమ్। తపసే శూద్రమ్। తమసే తస్కరమ్। నారకాయ వీరహణమ్। పాప్మనే క్లీబమ్। ఆక్రయాయాయోగూమ్। కామాయ పుగ్గ్శ్చలూమ్। అతిక్రుష్టాయ మాగధమ్॥[౧]//1//

గీతాయ సూతమ్। నృత్తాయ శైలూషమ్। ధర్మాయ సభాచరమ్। నర్మాయ రేభమ్। నరిష్ఠాయై భీమలమ్। హసాయ కారిమ్। ఆనన్దాయ స్త్రీషఖమ్। ప్రముదే కుమారీపుత్రమ్। మేధాయై రథకారమ్। ధైర్యాయ తక్షాణమ్॥[౨]//1//

శ్రమాయ కౌలాలమ్। మాయాయై కార్మారమ్। రూపాయ మణికారమ్। శుభే వపమ్। శరవ్యాయా ఇషుకారమ్। హేత్యై ధన్వకారమ్। కర్మణే జ్యాకారమ్। దిష్టాయ రజ్జుసర్గమ్। మృత్యవే మృగయుమ్। అన్తకాయ శ్వనితమ్॥[3]//3//

సన్ధయే జారమ్। గేహాయోపపతిమ్। నిర్ఋత్యై పరివిత్తమ్। ఆర్త్యై పరివివిదానమ్। అరాధ్యై దిధిషూపతిమ్। పవిత్రాయ భిషజమ్। ప్రజ్ఞానాయ నక్షత్రదర్శమ్। నిష్కృత్యై పేశస్కారీమ్। బలాయోపదామ్। వర్ణాయానూరుధమ్॥[౪]//4//

నదీభ్యః పౌఞ్జిష్టమ్। ఋక్షీకాభ్యో నైషాదమ్। పురుషవ్యాఘ్రాయ దుర్మదమ్। ప్రయుద్భ్య ఉన్మత్తమ్। గన్ధర్వాప్సరాభ్యో వ్రాత్యమ్। సర్పదేవజనేభ్యోఽప్రతిపదమ్। అవేభ్యః కితవమ్।

ఇర్యతాయా అకితవమ్। పిశాచేభ్యో బిదలకారమ్। యాతుధానేభ్యః కణ్టకకారమ్॥[౫]//5//

ఉథ్సాదేభ్యః కుబ్జమ్। ప్రముదే వామనమ్। ద్వార్భ్యః స్రామమ్। స్వప్నాయాన్ధమ్। అధర్మాయ బధిరమ్। సంజ్ఞానాయ స్మరకారీమ్। ప్రకామోద్యాయోపసదమ్। ఆశిక్షాయై ప్రశ్నినమ్। ఉపశిక్షాయా అభిప్రశ్నినమ్। మర్యాదాయై ప్రశ్నవివాకమ్॥[౬]//6//

ఋత్యై స్తేనహృదయమ్। వైరహత్యాయ పిశునమ్। వివిత్యై క్షత్తారమ్। ఔపద్రష్టాయ సంగ్రహీతారమ్। బలాయానుచరమ్। భూమ్నే పరిష్కన్దమ్। ప్రియాయ ప్రియవాదినమ్। అరిష్ట్యా అశ్వసాదమ్। మేధాయ వాసఃపల్పూలీమ్। ప్రకామాయ రజయిత్రీమ్॥[౭]//7//

భాయై దార్వాహారమ్। ప్రభాయా ఆగ్నేన్ధమ్। నాకస్య పృష్ఠాయాభిషేక్తారమ్। బ్రధ్నస్య విష్టపాయ పాత్రనిర్ణేగమ్। దేవలోకాయ పేశితారమ్। మనుష్యలోకాయ ప్రకరితారమ్। సర్వేభ్యో లోకేభ్య ఉపసేక్తారమ్। అవర్త్యై వధాయోపమన్థితారమ్। సువర్గాయ లోకాయ భాగదుఘమ్। వర్షిష్ఠాయ నాకాయ పరివేష్టారమ్॥[౮]//8//

అర్మేభ్యో హస్తిపమ్। జవాయాశ్వపమ్। పుష్ట్యై గోపాలమ్। తేజసేఽజపాలమ్। వీర్యాయావిపాలమ్। ఇరాయై కీనాశమ్। కీలాలాయ సురాకారమ్। భద్రాయ గృహపమ్। శ్రేయసే విత్తధమ్। అధ్యక్షాయానుక్షత్తారమ్॥[౯]//9//

మన్యవేఽయస్తాపమ్। క్రోధాయ నిసరమ్। శోకాయాభిసరమ్। ఉత్కూలవికూలాభ్యాం త్రిస్థినమ్। యోగాయ యోక్తారమ్। క్షేమాయ విమోక్తారమ్। వపుషే మానస్కృతమ్। శీలాయాఞ్జనీకారమ్। నిర్ఋత్యై కోశకారీమ్। యమాయాసూమ్॥[౧౦]//10//

యమైృ యమసూమ్। అథర్వభ్యోఽవతోకామ్। సంవథ్సరాయ పర్యారిణీమ్। పరివథ్సరాయావిజాతామ్। ఇదావథ్సరాయాపస్కద్వరీమ్। ఇద్వథ్సరాయాతీత్వరీమ్। వథ్సరాయ విజర్జరామ్। సంవథ్సరాయ పలిక్నీమ్। వనాయ వనపమ్। అన్యతోఽరణ్యాయ దావపమ్॥[౧౧]//11//

సరోభ్యో ధైవరమ్। పేశన్తాభ్యో దాశమ్। ఉపస్థావరీభ్యో బైన్దమ్। నడ్వలాభ్యః శౌష్కలమ్। పార్యాయ కైవర్తమ్। అవార్యాయ మార్గారమ్। తీర్థేభ్య ఆన్దమ్। విషమేభ్యో మైనాలమ్। స్వనేభ్యః పర్ణకమ్। గుహాభ్యః కిరాతమ్। సానుభ్యో జమ్భకమ్। పర్వతేభ్యః కింపూరుషమ్॥ [౧౨]//12//

ప్రతిశ్రుత్కాయా ఋతులమ్। ఘోషాయ భషమ్। అన్తాయ బహువాదినమ్। అనన్తాయ మూకమ్। మహసే వీణావాదమ్। క్రోశాయ తూణవధ్మమ్। ఆక్రన్దాయ దున్దుభ్యాఘాతమ్। అవరస్పరాయ శఙ్ఖధ్మమ్। ఋభుభ్యోఽజినసన్ధాయమ్। సాధ్యేభ్యశ్చర్మమ్నమ్॥[౧౩]//13//

బీభథ్సాయై పౌల్కసమ్। భూత్యై జాగరణమ్। అభూత్యై స్వపనమ్। తులాయై వాణిజమ్। వర్ణాయ హిరణ్యకారమ్। విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సిధ్మలమ్। పశ్చాద్దోషాయ గ్లావమ్। ఋత్యై జనవాదినమ్। వ్యృద్ధ్యా అపగల్భమ్। సగ్ంశరాయ ప్రచ్ఛిదమ్॥[౧౪]//14//

హసాయ పుగ్గ్శ్చలూమాలభతే। వీణావాదం గణకం గీతాయ। యాదసే శాబుల్యామ్। నర్మాయ భద్రవతీమ్। తూణవధ్మం గ్రామణ్యం పాణిసంఘాతం నృత్తాయ। మోదాయానుక్రోశకమ్। ఆనన్దాయ తలవమ్॥[౧౫]//15//

అక్షరాజాయ కితవమ్। కృతాయ సభావినమ్। త్రేతాయా ఆదినవదర్శమ్। ద్వాపరాయ బహిస్సదమ్। కలయే సభాస్థాణుమ్। దుష్కృతాయ చరకాచార్యమ్। అధ్వనే బ్రహ్మచారిణమ్। పిశాచేభ్యః సైలగమ్। పిపాసాయై గోవ్యచ్ఛమ్। నిర్ఋత్యై గోఘాతమ్। క్షుధే గోవికర్తమ్। క్షుత్తృష్ణాభ్యాం తమ్। యో గాం వికృన్తన్తం మాగ్ంసం భిక్షమాణ ఉపతిష్ఠతే॥[౧౬]//16//

భూమ్యై పీఠసర్పిణమాలభతే। అగ్నయేఽగ్ంసలమ్। వాయవే చాణ్డాలమ్। అన్తరిక్షాయ వగ్ంశనర్తినమ్। దివే ఖలతిమ్। సూర్యాయ హర్యక్షమ్। చన్ద్రమసే మిర్మిరమ్। నక్షత్రేభ్యః కిలాసమ్। అహ్నే శుక్లం పిఙ్గలమ్। రాత్రియై కృష్ణం పిఙ్గాక్షమ్॥[౧౭]//17//

వాచే పురుషమాలభతే। ప్రాణమపానం వ్యానముదానగ్ం సమానం తాన్ వాయవే। సూర్యాయ చక్షురాలభతే। మనశ్చన్ద్రమసే। దిగ్భ్యః శ్రోత్రమ్। ప్రజాపతయే పురుషమ్॥[౧౮]//18//

అథైతానరూపేభ్య ఆలభతే। అతిహ్రస్వమతిదీర్ఘమ్। అతికృశమత్యగ్ంసలమ్। అతిశుక్లమతికృష్ణమ్। అతిశ్లక్ష్ణమతిలోమశమ్। అతికిరిటమతిదన్తురమ్। అతిమిర్మిరమతిమేమిషమ్। ఆశాయై జామిమ్। ప్రతీక్షాయై కుమారీమ్॥[౧౯]//19//

బ్రహ్మణే గీతాయ శ్రమాయ సన్ధయే నదీభ్య ఉథ్సాదేభ్య ఋత్యై భాయా అర్మేభ్యో మన్యవే యమ్యై దశదశ సరోభ్యో ద్వాదశ ప్రతిశ్రుత్కాయై బీభథ్సాయై దశదశ హసాయ సప్తాక్షరాజాయ త్రయోదశ భూమ్యై దశ వాచే షడథ నవైకాన్న విగ్ంశతిః//19//

బ్రహ్మణే యమ్యై నవదశ॥19॥
బ్రహ్మణే కుమారీమ్॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥